

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתקפ

ערב שבת קודש הגדול
פרשת בהרי בחוקותי
כ"ג באייר ה'תשע"ג

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יום התוועדות.

"ב'שבת חזק' כדאי לערוך עם התוועדות מיוחדת (בהוספה על ההתוועדות שבכל שבת), כהמנהג בכמה וכמה קהילות קדושות בישראל שב'שבת חזק' מצינים הגבאים 'קידושא רבא', ובוודאי יחזקו ויחדשו מנהג זה בכל המקומות - שבה יסיפו באמירת דברי תורה (וגם קבלת החלטות טובות, להוסיף בלימוד התורה וקיום

בין שבת מברכין רגילה לבין שבת מברכין סיוון בעניין יום שא"א בו תחנון, ללמדנו שגם כשחלה ביום כזה אומרים אותו, וכפי שפסק בשו"ע. וכן כתבנו בלוח זה כל השנים.

ביום זה - 'יום כיפור קטן' - יש להוסיף בשלושת הקווין: תורה, עבודה (תפילה שבמקום קרבנות), גמילות חסדים וצדקה¹⁰.
בדרך כלל, בערב ראש חודש מחלקים לצדקות שונות את המתאסף במשך החודש בקופות שונות בהן לפני (או אחרי) התפילה¹¹.

יום שישי

א' בסיוון - ראש חודש

[כמה ממנהגי ראש חודש פורטו לאחרונה ב'לוח השבוע', גיליונות: תתקס"ד, תתקס"ח, תתקע"ב].

עד [צאת הכוכבים של] י"ב בחודש, אין אומרים תחנון בחול ו'צדקתך' בשבת¹².

(8) ספר השיחות תש"נ ח"א, עמ' 233.

(9) בשם הרבי, כיוון שהוא רק חצי פסוק - ראה 'התקשרות' גיליון רעה, עמ' 17 וגיליון תטז, עמ' 14, הע' 5. ועצ"ע מחציה הפסוק שבסיום נוסח פיתום הקטורת "לא תקטירו ממנו אשה לה", שאומרים אותו כמות שהוא.

(10) שיחות קודש תשל"ו עמ' 663, ובכ"מ.

(11) ספר המנהגים, עמ' 77.

(12) סידור אדמוה"ז לפני 'למנצח... יענך'.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק, בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

לוח השבוע

מאת הרב יוסף שמחה גינזבורג

הלכות ומנהגי חב"ד

בפסוק האחרון של הפרשה, המסיים את כל ספר ויקרא, נהוג לעמוד. רצוי שהקורא יפסיק קמעה לפני תחילת הפסוק, כדי שהציבור ישמע היטב את קריאת הפסוק. בסיום הספר אומר כל הציבור, ואחריו הקורא ואיתו גם העולה לתורה:¹ "חזק חזק ונתחזק".²

ברכת החודש: המולד ביום שישי בבוקר, בשעה 7:49 ו-16 חלקים. ראש-חודש סיוון ביום השישי. בשבת זו (מברכים החודש סיוון) אומרים 'אב הרחמים'.³

כמובא שם מפע"ח ושער הכוונות שהאריז"ל היה קורא זאת בקול רם כמנהג הספרדים (וב'רשימות הרב"ש' מיום י"ג אדר תרע"ה מובא שגם הרה"ק הרז"א ע"ה, אחיו של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, היה קורא בקול רם. וראה 'היום יום', יז אלול, בסופו).

ואכן הרה"ח ר' ישראל גורדון סיפר, שפעם - בשנים הראשונות לנשיאות הרבי - קרא את התוכחה בניגון כרגיל, והעיר רבינו (ע"י המזכיר הרה"ח ר"ל גורנר) מדוע האט זיך ישראל היינט צוונגען ביי דעם (תוכחה)!! (=מדוע 'שורר' היום ישראל בקריאת התוכחה?! - ס' ללקט הליכות ומנהגי ש"ק עמ' 74).

5) ספר-המנהגים, שם. לוח כולל-חב"ד. ודלא כמ"ש בס' שולחן הקריאה פכ"א שהעולה לא יאמר 'חזק', מחשש הפסק. והטעם: "כי הוא שייך לקריאת הסיום (ראה שו"ע אדמו"ר סי' קסו ס"ט), ו[לא רק הקהל מברכו, אלא] גם הוא [העולה] אומר [זאת לקהל]. כי נוסחא שלנו היא ונתחזק" - אג"ק ח"ד עמ' יד. וראה הנסמן ב'אוצר מנהגי חב"ד' ניסך-סיוון עמ' רפה, ובארוכה - במדור זה, לאחרונה בגיליון תתקל"ט, הערה 3.

6) סידור אדמו"ר במקומו.

7) בשו"ע אדמו"ר הזקן סו"ס רפד כתב שביום שאין אומרים בו 'צדקתך' במנחה, אין אומרים 'אב הרחמים', וכן כשיש חתונה או מילה, ויש מקומות שאין אומרים אותו כשמברכין החודש. ומסיים, שבימי הספירה, כשמברכין ר"ח אייד וסיוון אומרים אותו, מפני הגזירות שאירעו בימים ההם (בשנת ד'תתנ"ו) אף אם אירעה מילה באותן שבתות, ורק בראש-חודש שחל בשבת אין אומרים אותו. ובסידורו הגביל את אמירת 'אב הרחמים' בימי הספירה רק לשבת מברכין סיוון, ולא אייר. ובקיצור הלכות' במילואים לסימן זה כתב הטעם, בגלל שאז היו גזרות קשות ותכופות יותר מבשאר ימי הספירה, כפי שהביא מפיזטים וקנינות. ולפי זה מסיק, שגם אם אירעה מילה בשבת זו אומרים אותו. ומבאר שלכן הפסיק בסידור

שבת-קודש פרשת בהר'בחוקותי

כ"ד באייר

השכם בבוקר - אמירת תהילים בציבור. אחר כך לומדים כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר-כך - התפילה.¹

לעליית 'חמישי' (שבה קריאת התוכחה) עולה הבעל-קורא, ומעצמו (בלא שקוראים לו 'עמוד' וכו'), ומברך לפניה ולאחריה.² לאחר מכן - מברכים אותו בשמו, כרגיל.

קוראים את פסוקי התוכחה בקול נמוך, אך באופן שישמע הקהל היטב את הקריאה (חוץ מהפסוק "וזכרתי את בריתי" - כו, מב - הנקרא בקול רגיל). בפסוק "ואף גם זאת" (כו, מד) חוזרים לקרוא בקול רגיל.⁴

1) ספר-המנהגים, עמ' 30.

2) שם, עמ' 31. לוח כולל-חב"ד.

3) בעניין אמירת 'מי שברך': העירני ח"א שבאג"ק (ח"ב עמ' שכו, 'שערי הלכה ומנהג' ח"א עמ' קפו) כתב הרבי "בענין נוסח ה'מי שברך', הנה במקום מנהגו לאומרו (כי כמדומה בליבאוויטש לא נהגו לו [ייתכן שלא נהגו כן רק כדי שלא להכביד על רבותינו, והרבי מזכיר זאת כאן רק כדי להסביר מדוע אין לו ידיעה ישירה בנושא]). הנוסח היותר מדויק שראיתי הוא בסידור 'תורה אור' [ראה שער-הכולל פרק כו ס"ה]. עד כמה שזוכרים, בנוכחות הרבי לא אמרו כלל 'מי שברך' לעולה לתורה (מלבד לילדת ולרפואה שלימה), ובכלל אין רגילים לומר זאת בבית-חינו ובישיבות תולדות אלא כשנדבו תרומה או כשיש צורך מיוחד לכבד מישהו, משא"כ בשאר מנייני חב"ד רגילים לברך כל עולה (העירני הרה"ח ר' יוסף-יצחק ש'י אופן מליקוטי לייצחק, אג"ק עמ' רו, שהורה אודות עליית הרבי לתורה בשבת שלפני הנישואין "הנה אחר עלייתך לתורה יברכך במי שברך כל ואמרנו בעבור שאביו ואמו (בשמותם ושמות אבותיהם) נדבו צדקה בעדו וציוו לברכו כל' אמנו"). ולהעיר, שרבותינו בדרך כלל לא היו מתערבים במנהגי ביהכ"נ (ראה אג"ק ח"ג עמ' קנד ועוד, 'התקשרות' גיליונות: תכח עמ' 19, תלד עמ' 19, תלט עמ' 17 ושי"נ).

4) כדעת הפר"ח ס"ח תכח ס"ז, קיצור שו"ע סי' עח ס"ד ועוד, הובאו בס' 'בין פסח לשבעות' פ"ד סנ"ד ואילך, וכמנהג האשכנזים, ולא

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ג באייר ה'תשע"ג - א' בסיוון ה'תשע"ג

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ג באייר	הלכות איסורי ביאה פרק ג-ה.	ה' בכורים פרק יב.	מל"ת שלו. שלה. שלו. שלח. שלט.
ש"ק	כ"ד באייר	פרק ו-ח.	ה' שמיטה ויובל.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת שמ. שמא. שמב. שמג. שדמ. שמה.
א'	כ"ה באייר	פרק ט-יא.	פרק ב.	מל"ת שמח. שמט. שנ. שנא.
ב'	כ"ו באייר	פרק יב-יד.	פרק ג.	מל"ת שנב. שמוז. שמו.
ג'	כ"ז באייר	פרק טו-יז.	פרק ד.	מל"ת נב. נג. נה. נד. שנד. שס. שסא.
ד'	כ"ח באייר	פרק יח-כ.	פרק ה.	מל"ת קסא. קסב. מ"ע לח. מל"ת קס. קנח. קנט.
ה'	כ"ט באייר	פרק כא-כב. הלכות מאכלות אסורות.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ו.	מל"ת שנג. מ"ע קמט.
ו'	א' בסיוון	פרק ב-ד.	פרק ז.	מ"ע קנ. קנא. קנב. מל"ת קעב. קעד.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
ו', כ"ג באייר	3:37	4:34	4:58	6:00	9:14	12:38	1:12	7:22.3	7.48
ש"ק, כ"ד באייר	3:35	4:33	4:57	6:00	9:13	12:38	1:12	7:23.0	7.49
א', כ"ה באייר	3:34	4:32	4:56	5:59	9:13	12:38	1:11	7:23.7	7.50
ב', כ"ו באייר	3:32	4:31	4:55	5:58	9:12	12:38	1:11	7:24.4	7.50
ג', כ"ז באייר	3:31	4:30	4:54	5:57	9:12	12:37	1:11	7:25.1	7.51
ד', כ"ח באייר	3:29	4:29	4:53	5:56	9:11	12:37	1:11	7:25.8	7.52
ה', כ"ט באייר	3:28	4:28	4:52	5:55	9:11	12:37	1:11	7:26.6	7.53
ו', א' בסיוון	3:27	4:27	4:51	5:55	9:10	12:37	1:11	7:27.2	7.53

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
בהר-בחוקותי	6:45	8:01	7:00	8:03	6:53	8:04	7:02	8:02
במדבר	6:50	8:06	7:05	8:09	6:58	8:10	7:07	8:08

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלייד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב
 כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169
 www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

אחדות לקבלת התורה

לפרסם זאת ברבים

ההכנה והכלי למתן תורה – הם השלום והאחדות. וכדרשת חז"ל במכילתא, הובא בפירוש: "ויחן שם ישראל, כאיש אחד בלב אחד". ובילקוט: "ביקש הקב"ה ליתן תורה לישראל בשעה שיצאו ממצרים, והיו חלוקים אלו על אלו כו', כשבאו לסיני השוו כולם אגודה אחת כו', אמר הקב"ה התורה כולה שלום, ולמי אני נותנה, לאומה שהיא אוהבת שלום".

השלום והאחדות דהכנה למתן תורה – צריכים להיות בעניני תורה ומצוות, וכלשון הכתוב: "ויחן שם ישראל (לשון יחיד, באחדות. ובמה ובשביל מה –) נגד ההר" (ועניינו, התורה ומצוותיה). ואף שעלידי השלום יכולים לפעול כל מה שרוצים, וכמו שנאמר "חבור עצבים אפרים הנח לו", וכדרשת רז"ל על פסוק זה, וכמו שעלידי שהיה "שפה אחת ודברים אחדים" הרי "לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות" – הנה מלבד שאז השלום אין לו קיום, הרי לא זו הדרך להכריח ההשפעות מלמעלה, ובפרט כשהמבוקש הוא מתן התורה והקב"ה כביכול, "אנא נפשי כתבית יבית", פנימיות ולא מקיף, אשר זה אי אפשר כי אם עלידי זה שהנשמות מושרשות בעצמות, וכמבואר בעניין במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים – הרי צריכה להיות האחדות בעניין של תורה ומצוות, היינו, שהתנועה שלו באהבת ישראל תתבטא ביחוד בהשתדלותו לקרבם לתורה. ועל של פועל באתי:

בהימים אשר מעתה ועד חג השבועות בבוקר – זמן מתן תורה דכללות השנה (נוסף על עניין מתן התורה שבכל יום בפרט, וכלשון הברכה "נותן התורה", לשון הווה), ובפרט בזמן שמקהילים קהילות – בימי השבת, צריך להודיע, לבאר ולהסביר לאיש ואישה ישראלים שהשפעתו עליהם, אשר בזמן זה ביחוד חובתם וזכותם להשתדל ביתר שאת ויתר עוז בהעניין דאהבת ישראל (נוסף על החיוב והזכות שבזה בכל יום בפרט. וידוע מה שכתב רבינו בסידורו, שתיקנו לכל, ושווה הוא לכל נפש: "נכון לומר קודם התפילה הריני מקבל עלי מצוות עשה של ואהבת לרעך כמוך").

להסביר את הנ"ל איך שאהבת ישראל היא הכנה למתן תורה וקבלתה. ולהודיע ולהסביר את מאמרו של רבינו הזקן "ואהבת לרעך כמוך הוא כלי לואהבת את הוי' אלוקיך" – ונמצאו אהבת השם, אהבת התורה ואהבת ישראל – כולא חד.

צריך לפרסם מאמר הרב המגיד "דע מה למעלה ממך, פירוש דע, כל מה שלמעלה, הכול הוא ממך". בכל אחד ואחד תלוי הדבר, וכמאמר רז"ל אשר יראה האדם את העולם שקול, ובפעולה אחת שלו יכול להכריעו אם לכף זכות או כו' – וכן בנידון דידן, הנה בפעולה אחת יכול להכריע ולפעול מתן תורה. ובפרט בפעולה של שלום ואהבת ישראל, אשר הבעש"ט קבע זה לאחד מיסודות תורת החסידות, שעל ידי זה כולל הוא את עצמו עם הזולת ויוצא מגדר יחיד. והוא הכנה לקבלת התורה, שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, בעולם גדול ובעולם קטן – זה האדם, לעשות שלום בין הנברא והבורא. [...] ואז יש להיות בטוחים, אשר, בתוך כלל ישראל, נזכה כולנו – כלשון ברכת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע – לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

(מהתוועדות שבת קודש פרשת בהר בחוקותי מברכים החודש סיוון ה'תשי"ג. תורת מנחם ה'תשי"ג, כרך ח עמ' 169-171)

כפי שיהודי מתנהג עם רעהו, כך מתנהגים עמו מלמעלה

הפירוש בנוסח הברכה "אשר קדשנו במצוותיו" – המצוות שלו, הוא שהקב"ה בעצמו מקיים מצוות • בזה גופא יש קיום מצוות עלידי הקב"ה עוד בטרם ציווה עלינו לקיימן, ויש קיום מצוות למעלה, שנפעל מכוח המצוות שאנו מקיימים • מדוע רצה הקב"ה שלמצוות שאנחנו מקיימים תהיה, כביכול, השפעה בעליונים? • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. בפרשת¹ השבוע² נאמר האיסור של נתינת (ולקחת)³ ריבית, ומסיים⁴, "אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים גו' להיות לכם לאלוקים". ואיתא בסיפרא⁵: "מכאן אמרו כל המקבל עליו עול ריבית מקבל עליו עול שמים, וכל הפורק ממנו עול ריבית פורק ממנו עול שמים... שכל המודה במצוות ריבית מודה ביציאת מצרים וכל הכופר במצוות ריבית כאילו כופר ביציאת מצרים".

וצריך להבין מהו הקשר המיוחד של מצוות ריבית (יתר על שאר המצוות) ליציאת מצרים וקבלת עול שמים:

השייכות של ריבית ליציאת מצרים – מבאר רש"י (עלפי הגמרא⁶): "אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים", "והבחנתי בין בכור לשאינו בכור, כך אני יודע ונפרע מן המלווה

1) השיחה בשלימותה נדפסה בלקו"ש ח"ג ע' 1007 ואילך.
2) בהר כהלו.
3) כי גם הלווה עובר (ע"פ תצא כג, ב) – שו"ע אדה"ז ריש הל' ריבית.
4) שם, לח.
5) פרשת בהר, פרשה ה, ג.
6) ב"מ סא, ב.

מעות לישראל בריבית ואומר של נכרי הם". אבל, ביאור זה מסביר את השייכות של ריבית ליציאת מצרים רק במקרה מיוחד שמלווה בריבית ואומר "של נכרי הם", וגם אז – לא במקרה שסיבת אמירתו זאת היא משום שאם יידע הלווה שהמעות של ישראל לא ירצה ללוות², או שאז לא ירשה בית הדין את ההלוואה. רק כשהוא חושב שאין הקב"ה מבחין ח"ו שהמעות שלו – מהווה הדבר כפירה ביציאת מצרים בה הבחין הקב"ה וכו'. ועדיין אין כאן ביאור על הקשר של כללות מצוות ריבית ליציאת מצרים.

וגם צריך להבין השייכות של ריבית לעול שמים.

ישנם מפרשים⁷, שבשעה שאחד מלווה כסף ליהודי אחר ללא ריבית, שאינו חושב אודות רווח, הרי הוא מגלה בכך את בטחונו בה' וקבלתו עול שמים – הציווי לסייע ליהודי ללא נטילת רווח; ואילו המלווה בריבית, מגלה שאינו בוטח בה', וכי הוא פורק ממנו עול שמים. אבל ביאור זה אינו מובן:

א) אין הדבר קשור ב"עול שמים" כי אם במידת

(7) ראה גם כלייקר כאן.

הביטחון.

ב) העדר הביטחון אינו קשור עם עניין הריבית, אלא עם גמילות־חסדים⁸: לפני פסוקי מצוות ריבית נאמר בפרשה: "וכי ימוך אחיך... והחזקת בו"⁹, שיש להלוות לו ללא נטילת רווח. כשמישהו אינו רוצה להלוות ממון ללא נטילת רווח, מתוך חשש לפרנסתו, ומעדיף לסחור (ולהשתכר) בכל כספו, בכל פרוטה מממונו – הרי הוא מגלה בכך שחסרה לו מידת הביטחון, אך אינו עובר בזה על איסור ריבית (שכן לא הלווה כלל).

ב. תוכנה של קבלת עול שמים – שהתבטאותה היא קיום המצוות – ההשתתפות מלמעלה בעבודת בני־ישראל.

ידוע¹⁰ הפירוש בברכת המצוות (שמברכין עובר לעשייתן¹¹): "אשר קידשנו במצוותיו" – במצוות ה', כי אף הקב"ה מקיים את המצוות¹². ושני עניינים בזה¹³: (א) קיום המצוות למעלה שקודם לקיום המצוות של בני־ישראל, וכמאמר רז"ל¹⁴ "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות", (ב) קיום המצוות למעלה שנעשה על־ידי קיום המצוות של בני־ישראל, כמאמר רז"ל¹⁵ "כל הקורא בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו", וכבתורה כך במצוות.

מובן, שזה שעלידי מצוות בני־ישראל נעשה קיום המצוות שלמעלה, אינו בגלל שיש איזה ערך ביניהם, שהרי אין לנברא כל ערך לגבי הבורא; אלא כך עלה ברצונו יתברך שהמצוות המתקיימות על־ידי בני־ישראל יפעלו כביכול למעלה.

וצריך להבין: מהו הטעם לרצון זה, שעבודת בני־ישראל למטה תשפיע, כביכול, למעלה, למרות שהמרחק הוא באין־ערוך.

8) מעלה היותר גדולה בצדקה (רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ה ה"ז).

9) שם, לה.

10) לקו"ת ואתחנן ט, ד. שה"ש יב, א.

11) פסחים ז, ב. וש"נ.

12) כמבואר גם בהמאמר דל"ג בעומר (סה"מ תש"י עמ' 209 ואילך).

13) ראה לקו"ת ח"ג עמ' 958 הערה 11 ובהמצויין שם.

14) שמ"ר פ"ל, ט.

15) תדבאר רפי"ח. יל"ש איכה רמז תתרלד.

עניין קיום המצוות למעלה שקודם לעבודת בני־ישראל למטה – מובן, שעלידי זה ש"הוא עושה", הוא נותן כוח "לישראל לעשות", נתינת כוח לקיום המצוות על־ידי בני־ישראל¹⁶. אבל מה ההסבר לכך שעשיית בני־ישראל תפעל שיעשה הדבר גם למעלה?

ג. ולהבין זה יש להקדים תחילה ביאור כללות עניין העבודה:

לכאורה: לשם מה צריך להיות הסדר שמוכרחת להיות עבודתם של ישראל, הרי הקב"ה יכול ליתן כל ההשפעות מלמעלה, בדרך אתערותא דלעילא. ובפרט לפי הידוע שכוונת הבריאה היתה "כדי להיטיב לברואיו"¹⁷, כי הקב"ה הוא תכלית הטוב ו"טבע הטוב להיטיב"¹⁸ – ומצד "להיטיב" היו כל הברואים (ועל־אחת־כמה־זכמה בני־ישראל שהם עיקר ותכלית הבריאה, בשביל ישראל והתורה שנקראו ראשית¹⁹) צריכים לקבל כל ההשפעות גם ללא עבודה?

ומבואר בזה: מתי מהווה ההשפעה אמיתית הטוב – כשנתינת למקבל בשכרו ("פארדינטערהייט"), ולא בחינם. כשנתינת לאדם מתנת חינם ללא יגיעתו, נקראת "נהמא דכיסופא"²⁰. וכיוון ש"טבע הטוב להיטיב", חפץ הקב"ה לתת לבני־ישראל את הטוב האמיתי, ולכן קבע שיקבלו את ההשפעות רק על־ידי עבודה. על־פי זה יובן הטעם שעבודת בני־ישראל פועלת כביכול למעלה:

כשאדם מקבל שכר (השפעה) עבור עבודה מסויימת (לא כמתנת חינם), אבל עבודה זו אינה מביאה למשלם (המשפיע) כל תועלת – נכלל עדיין שכר זה בגדר "נהמא דכיסופא", כיוון שהמקבל יודע שבעבודה שעבורה ניתן לו השפע אין כל תועלת, וממילא, אין מגיע לו כל שכר עבורה.

16) גם כפשוטו בעבודה, כמבואר בסוף המאמר דל"ג בעומר (שם).

17) ע"ח שער הכללים בתחילתו.

18) תניא שעהיה"א פ"ד.

19) פרש"י ר"פ בראשית. ועוד. וראה גם סה"מ תש"י עמ' 141: "ישראל זיינען די עטרת תפארת פון דער וועלט כו".

20) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת צו ז, רע"ד.

האדם בונה את 'ביתו' הרוחני.

"שלמא דעלמא" – עם סיום התפילה והיציאה אל העולם מתחילה העבודה של בירור וזיכוך העולם, היינו המשכת הקדושה שהרגיש בתפילתו בתוך עסקי המסחר והדרך־ארץ.

(מהתוועדות שבת־קודש פרשת בהר־בחוקותי תשמ"ג. התוועדות תשמ"ג כרך ג, עמ' 1469)

ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם (כו,יא)

יש לדקדק בזה: מדוע יעלה על הדעת שהקב"ה ימאס ח"ו בכנו, עד שיש צורך להודיע שלא יהיה כך? מבאר רבנו הזקן בדרך החסידות: התורה מחדשת כאן, שלמרות ההתגלות הנפלאה של "ונתתי משכני בתוכם", לא תגעל הנפש האלוקית ('נפשי') את בשר הגוף, בבחינת כלות הנפש, אלא היא תקבל ותקלוט גילוי זה מבלי שחושי הגוף יתבטלו.

(אור התורה ויקרא עמ' תקמא)

והתהלכתי בתוכם (כו,יב)

"והתהלכתי" רומז לשני סוגי 'הילוך' שיהיו לעתיד־לבוא: א) המשכת והורדת אור אלוקי בעולם, ב) העלאת העולם והתכללותו באור האלוקי.

למה הדבר דומה? לשני אנשים, שאחד עומד על הר והשני בבקעה. אפשר לקרובם זה לזה הן על־ידי שהעליון יורד למטה והן על־ידי שהתחתון עולה למעלה.

היתרון של 'המשכה' הוא בשלמות האור, דהיינו שנמשך אור רב ונעלה. לעומת זאת, היתרון של 'העלאה' הוא בשלמות הכלי, שהאור (המועט) שנמשך נקלט ונתפס בכלי באופן פנימי. לעתיד־לבוא יתחברו ויתמזגו שתי הבחינות – יתגלו אז הגילויים הנעלים ביותר והם ייקלטו בכלים בקליטה פנימית יסודית.

4

(ליקוטי־תורה – דברים, עמ' כז)

וכשלו איש באחיו (כו,לז)

זה נכשל בעונו של זה, שכל ישראל ערבין זה לזה (רש"י)

רבנו הזקן מפרש מאמר זה בשני אופנים:

"ערבין" – מלשון עריבות ומתיקות. יהודי אחד חייב לראות יהודי שני כדבר מתוק וערב.

"ערבין" – מלשון תערובת. יהודי אחד חייב להתערב ולהתמזג עם יהודי שני.

(ספר השיחות תש"א עמ' 144)

* * *

כיצד אפשר להבין ש"כל ישראל ערבין זה לזה", היינו שהקטן בישראל ערב לגדול שבגדולים? והרי מקובל שהגדול נעשה ערב לקטן (העשיר נהיה ערב לעני, וכיוצא בזה), ולא להיפך.

אלא כשם שיש יתרון מסויים ברגל לעומת הראש (הרגליים מעמידות את הראש, וכמו־כן מובילות אותו למחוז חפצו), ואין הראש מושלם בלעדיו, כך יש יתרון ב'רגל' של עמי־ישראל, היהודי הפשוט, לעומת ראשי העם, ולכן הם זקוקים לו ואינם מושלמים בלעדיו. ומכיוון שכל יהודי הוא 'ראש' לגבי שאר העם בפרט מסויים, הרי לגבי פרט זה כולם זקוקים לערבות שלו.

(לקוטי שיחות כרך ד עמ' 1140)

פרשת בהר-בחוקות

גאולה תתנו לארץ (כה,כד)

"ארץ" – הארציות והחומריות של העולם, המסתירה על האור והחיות האלוהית שבו. "גאולה תתנו לארץ" – יש לגלות את האור האלוהי המכוסה ו'לגאול' בכך את העולם מן ההעלם שבו הוא שרוי.

זהו שאמרו רז"ל (אבות פ"ו) "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם": 'עולם' מלשון העלם, ויש 'לגאול' את העולם מההעלם וההסתרה השורה בו.

(כתר-שם-טוב – הוספות – סימן צב)

או דדו או בן דדו יגאלנו (כה, מט)

מדוע לא נאמר "אביו"?

כי הכתוב עוסק ביהודי שמכר את עצמו להיות שמש לעבודה זרה. ירידה עצומה כזאת אפשרית אך ורק כאשר חסר לו 'אביו' – כשהפריד את עצמו מאביו שבשמים. ובעומק יותר:

'אב' רומז לבחינת החכמה שבנפש (כידוע שחכמה ובינה הם 'אב' ו'אם' המולידים את המידות), שממנה מגיע הכוח לעמוד בכל ניסיון של עבודה זרה, וביהודי זה חסר גילוי בחינה זו.

(לקוטי שיחות כרך ז' עמ' 297)

ונתתי שלום בארץ (כו,ו)

שלמא דארעא, שלמא דביתא, שלמא דעלמא (זוהר ח"ג קטו)

היכן מצא הזוהר בפסוקנו גם "שלמא דביתא" ו"שלמא דעלמא"?

"ונתתי שלום בארץ" – היינו "שלמא דארעא".

"ושכתבתם ואין מחריד" – "שלמא דביתא".

"וחרב לא תעבור בארצכם" – "שלמא דעלמא". מכיוון שיהיה שלום בעולם כולו, לא יעברו גייסות למלחמה דרך ארץ-ישראל (ראה רש"י).

(מהתועדות שבת-קודש פרשת בהר-בחוקות תשמ"ג. התועדות תשמ"ג כרך ג, עמ' 1469)

* * *

המשמעות הפנימית של 'שלום' היא – השכנת שלום בין החומר לצורה, עליידי הגברת הצורה על החומר. בעבודה זו שלווה שלבים.

"שלמא דארעא" – השלב הראשון הוא אמירת 'מודה אני', המכשירה את היהודי, שנקרא 'ארץ חפץ' (מלאכי ג), לעבודת היום.

"שלמא דביתא" – לאחר מכן באה תפילת שחרית (והשיעור בתורה שיש לקבוע לאחר התפילה), שבה

אתה מתפלל באריכות וכיוצא בזה – כיוון שיש לו את ההרגשה שהעבודה נוגעת לעצמותו ומותו ומהותו יתברך כביכול.

ה. היות שכל ההמשכות מלמעלה באות על-ידי עבודת בני-ישראל, הרי, כשם שהדבר ביחס להמשכה פרטית של כל מצווה לחוד, שהמצווה שלמעלה נעשית על-ידי אותה מצווה שמקיימים בני-ישראל – כן הוא גם ביחס לכלל עצם העניין: כדי שעבודת בני-ישראל תשפיע למעלה – חייבת

לפיכך נקבע מלמעלה הסדר שעבודת בני-ישראל תפעל למעלה (אותן המצוות הנעשות למטה) כדי שהשכר לא יהא בגדר "נהמא דכיסופא" כלל: עבודתם מועילה למעלה – זכאים הם לקבל שכר חלף העבודה²¹.

ד. ועוד טעם:

עבודה, שהיא עצמה אינה מביאה כל תועלת – אפילו כשמקבלים עבורה שכר – אין בה כל חיות ועריבות, ולכן קשה מאד לבצע את העבודה והיא

בתחילה ניאות האיכר לבצע את העבודה שהטיל עליו

הפריץ – להחזיק במגל ולעשות תנועות של קצירה – אך

לאחר זמן קצר התחרט בטענה ש"העבודה אינה ניכרת"...

להיות עבודה מסויימת. ועבודה זו היא – מצוות ריבית.

ריבית – פירושה: קבלת רווח עבור ממון שניתן בהלוואה, כלומר, קבלת שכר על העובדה שבעבר היה הממון שלו (למרות שעתה כבר יצא הכסף מרשותו ונכנס לרשות הלווה), ובכך שהלווה אותו בעבר, נתן (המלווה) אז אפשרות ללווה לסחור בו.

וזהירות מריבית – פירושה: קבלת רווח רק מהשייך לו עתה (שזוהו התוכן ד"היתר עיסקא": חלק מן הכסף נשאר של המלווה, אלא שהוא נתנו בפיקדון בלבד ללווה, ואת הרווח הוא מקבל רק מהחלק השייך לו גם עתה. ועל-דרך זה – שכירת בהמה וכלים).

כדרך שיהודי מתנהג עם יהודי שני – כך מתנהגים עמו מלמעלה: אם הוא עובר על איסור ריבית, הוא נוטל עתה רווח משום שנתן לו בעבר כסף, מתנהגים עמו מלמעלה באופן כזה:

עבודתו עתה היא כביכול ללא השתתפות מלמעלה²⁶; ישנה רק נתינת ה"כסף" – כוח – קיום

(26) עפ"י יובן גם הטעם מה שהמלווה בריבית אינו קם בתחיית המתים (שו"ע אדה"ז הל' ריבית ס"ב. וראה שמו"ר פל"א, טו. הוספות לירושלמי (וילנא) סוף ברכות. פדר"א ספל"ג). כי

מעייפת מאוד, עבודת פרץ²²:

[כ"ק מו"ח אדמו"ר²³ ביאר זה על-פי משל: פריץ אחד הזמין איכר, וציווה עליו "לעבוד" במגל, להניע אותו הנה והנה בחדרו של הפריץ כפי שהוא עושה זאת בעבודתו בשדה, והבטיח לו שכר עבור ה"עבודה". מתחילה נתרצה האיכר, אך לאחר שעבד זמן קצר – התחרט בטענה: "ראבאטו נייע ווידאט" – אין העבודה ניכרת].

ולכן נקבע מלמעלה שעבודתו של יהודי מועילה למעלה, וידיעת הדבר נותנת "חיות" ועריבות בעבודה. וגם, ידיעה זו נותנת כוח²⁴ לעמוד נגד היצירה²⁵ הטוען מה איכפת לו להקב"ה אם אתה מניח תפילין אם לאו ח"ו, אם

(21) ואף שאי"ז מצד העבודה עצמה (שהרי אין ערוך בין נברא לבורא) ורק לפי שכן עלה ברצונו ית' כנ"ל, אעפ"כ, מצד הרצון שלמעלה שעבודת הנבראים תפוס מקום וכו' הרי לאחר גילוי רצון זה – נעשה כן באמת (ע"ד המבואר בדרך מצוותיך נדב).

(22) תו"כ בהר כה, מג (הובא בפרש"י). ראה ג"כ ד"ה קרוב ה' תר"ץ ס"ב (סה"מ קונטרסים ח"א קה,ב).

(23) ראה סה"ש תר"פ"ז עמ' 27. תרצ"ד"ש עמ' 114 ואילך.

(24) שהרי לולי נתינת כוח מלמעלה אינו יכול לעמוד כנגד היצר, כמארז"ל "אלמלא הקב"ה שעזר לו אינו יכול לו" (סוכה נב, רע"ב. וש"נ).

(25) להעיר ג"כ מד"ה ויקח המן בהוספות לתו"א.

למה הסגולה ל"חש בראשו" אינה מועילה תמיד?

יהי רצון מלפניך... שייבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך (פרק ה, משנה כ)

...ועלפי זה יובן מה שכתוב בגמרא "חש בראשו יעסוק בתורה... חש בגרונו יעסוק בתורה וכו'" – דלכאורה, למה רואים פעמים רבות שעצה זו אינה מועילה? – והביאור בזה עלפי הנ"ל, שאצל כל אחד ישנו החלק בתורה ששייך לראשו או לגרונו, וכאשר ילמד חלק זה, אזי יתפא המיחוש, שכן על-ידי הרפואה ברוחניות נעשה בדרך ממילא גם הרפואה בגשמיות. אמנם, כיוון שאינו יודע היכן הוא החלק בתורה ששייך לראשו או לגרונו, נותנים לו עצה: "יעסוק בתורה", ואם יהיה עת רצון, ויצליח לכוון לחלק בתורה המתאים, אזי תומשך לו הרפואה [...]

אמנם, כדי שיוכל להיות בירור חלקו בעולם באופן הבירור דתורה, צריך להיות "ותן חלקנו בתורתך", היינו, למצוא את חלקו הפרטי בתורה ("חלקנו בתורתך"), ועל-ידי זה יוכל לברר את חלקו בעולם ("חלקנו" סתם) באופן הבירור דתורה ("בתורתך").

והעניין בזה – שלכל אחד מישראל יש חלק בתורה, בכל התורה, וכמו כן נמצאים בתורה כל העניינים שלו, כל עניין במקום המתאים לו. וכאשר מכוון לחלק בתורה ששייך לעניין זה – אזי יכול לבררו באופן הבירור דתורה [...]

וזהו תוכן הבקשה "ותן חלקנו בתורתך" – שיזכה לכוון לחלק שלו בתורה ששם נמצא גם חלקו בעולם, ועל-ידי זה יוכל לברר חלקו בעולם באופן הבירור דתורה.

וקודם הבקשה "ותן חלקנו בתורתך" מקדימים "שייבנה בית המקדש במהרה בימינו" – כי עיקר עניין הבירור דתורה יהיה לעתיד-לבוא, שאז תהיה אלוקות בגילוי, ובמילא יהיה נראה בגילוי שכל העניינים הגשמיים באים מהתורה.

אמנם, גם לפני זה צריך להיות העניין של "ועשו לי מקדש" על-ידי כל אחד ואחד מישראל, ובמילא צריך להיות גם עכשיו אופן הבירור דתורה [...]

ועלפי זה יש לבאר הטעם דאמירת "יהי רצון כו' ותן חלקנו בתורתך" – אחר תפילת שמונה-עשרה: כללות הבירור דתפילה הוא מלמטה למעלה, והסדר הוא שתחילה היא ההתבוננות בפסוקי-דזמרה בעניין התהוות הנבראים, ואחר-כך ההתבוננות בברכות קריאת-שמע בעניין ביטול הנבראים, שהאופנים וחיות-הקודש הם בתכלית הביטול לאלוקות – כל זה הוא עניין השייך לעולמות ונבראים, ועוד זאת, שלאחרי כל ענייני ההתבוננות הנ"ל, באה בקשת צרכיו ב"ב ברכות אמצעיות, "מברך השנים", וכיוצא בזה – ענייני העולם.

ולכן בסיום התפילה אומרים "יהי רצון כו' ותן חלקנו בתורתך" – שבכל העניינים יהיה אופן הבירור דתורה, מלמעלה למטה.

(תורת מנחם כרך ת, עמ' 175-172)

מהווים הממוצע המחבר בניישראל עם הקב"ה²⁹ – שלא זו בלבד שהם נותנים כוח לשלוחים שלהם לבצע שליחותם, כי אם גם הם עצמם עושים את אותה העבודה שהטילו על השלוחים שלהם.

הנהגה כזו נראתה בגלוי במיוחד אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר: לא זו בלבד ששלח שלוחים ונתן להם כוח לפעול בהחזקת היהדות בכלל והפצת המעיינות בפרט, אלא שגם תמיד (לא רק בשנים הראשונות, כי אם גם בשנים המאוחרות, לאחר שהעמיד תלמידים ותלמידי תלמידים, שהם היו מסוגלים לבצע את העבודה) התמסר לעבודה זו.

דבר זה משמש הוראה לכל המקושרים אליו והולכים בעקבותיו: אין להסתפק בכך שהעמידו תלמידים העוסקים כבר בהרבצת התורה והפצת המעיינות, מתוך חישוב שמאחר שעבודת תלמידיהם נובעת מהשפעתם הם, יקבלו גם הם, המשפיעים, את תוספת האור שנמשך על-ידי עבודת התלמידים, ומשום כך אין עליהם לעסוק עתה עם הזולת אלא לעסוק בתורה לעצמם.

הנהגה כזו – קבלת "רווח" (תוספת אור) בעד עבודה של העבר – היא (בדקות) עניין של ריבית. תמיד עליהם לעסוק לא רק עם עצמם, כי אם גם עם הזולת: לעשות אותה עבודה הנדרשת מתלמידיהם.

ושכר ההתנהגות של זהירות מריבית, הוא, שגם בעבודתם העצמית יזכו להשתתפות כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ובאמצעותו – כיוון שהוא עומד בין ה' וביניכם – להשתתפות הקב"ה, קבלת עול שמים, שעל-ידי זה יהיה אצלם העניין דיציאת מצרים, שייצאו מכל המיצרים וההגבלות שלהם.

(קטעים מהתוועדות שבת-קודש פרשת בהריב-חוקות, מברכים-החדש סיוון ה'ש"ת. תורת מנחם כרך א, עמ' 71-76)

(29 ראה סה"ש תורת-שלום עמ' 158.)

המצוות שלמעלה – לפני שהוא מתחיל ב"מסחר", ההתעסקות בעבודתו, שזהו הכוח לביצוע עבודתו. ואילו כשהוא מקיים מצוות ריבית, מתנהגים עמו כך גם מלמעלה: לא זו בלבד שנותנים לו תחילה הכוח לעבודתו, אלא שמתתפים עמו מלמעלה בעבודה עצמה – "הקב"ה קורא ושונה כנגדו".

וזהו השייכות של מצוות ריבית אל קבלת עול שמים ויציאת מצרים: מצוות ריבית מהווה תוכן (וסדר) כללי²⁷, שבאמצעותה נעשה, כביכול, הקב"ה שותף ליהודי בעבודתו – קבלת עול שמים (קיום המצוות), ולהיותו קשור עם הקב"ה, יוצא הוא מכל המיצרים וההגבלות – יציאת מצרים.

1. "צדיקים דומים לבוראם"²⁸:

כשם שדרכו של הקב"ה היא לא רק לתת תחילה הכוח לעבודת התורה והמצוות, אלא גם לאחרי זה, כשבניישראל מקיימים מצוות בפועל הרי הוא מקיים אותן המצוות, כך היא, כביכול, הנהגתם של צדיקים, ובמיוחד של נשיאי ישראל – שהם

עניין המצוות הוא שעושים מגשמיות העולם (הווה ונפסד – מיתה), כלי ודירה לקדושה (חיות ונצחיות). – ראה סד"ה שובה ישראל תרצ"ה (סה"מ קונטרסים ח"ב שכת, ב ואילך) – ע"י עבודתו זו, גורם תחיית המתים. והנה עבודת הנבראים מצד עצמה מוגבלת היא, והנצחיות שנמשכת ע"י המצוות (ראה תניא פכ"ה) היא ע"י שמתחבר (ל' צוותא) בה' אלוקים חיים, וממשיך הנצחיות מלמעלה"ט, גורם שיהיה הקב"ה קורא וכו', מצוותיו של הקב"ה דווקא. ולכן, המלווה – אדרבה, נושך ומחסר מקדושה (חיות) – "נשך", ומחורבנה של ירושלים נתמלאה צור – (קליפה – מיתה) "תרכיב" (יהל אור טו, א (ד) – ע' מ') – עונשו מידה כנגד מידה – אינו קם בתחיית המתים. ובזה יובן מה שבפ' חלק אינו מונה מלווה בריבית בין אלו שאין להם חלק לעוה"ב – כי זה נכלל בכלל כופר (ועושה היפך עניין) תחיית המתים (משיחת ש"פ משפטים תשכ"ג).

(27 וזהו מה שאמרו רז"ל (שמו"ר פל"א, ד) שמי שאינו מלווה בריבית "כאילו קיים המצוות כולן" – שעל-ידי קיום מצוות ריבית נעשה סדר כללי – השתתפות הקב"ה בכל מצוותיו.

(28 במדב"ר פ"י, ה.)

תשובה מביאה את הגאולה

חיבור "בהר" עם "בחוקותי" לעתיד לבוא

מבואר בדרושי חסידות (לקוטי תורה צו יז, א. ועוד) שמשיח צדקנו ילמד תורה לכל העם כולו, כולל האבות ומשה רבינו, כמו שכתוב במשיח "ירום ונשא וגבה מאד", למעלה מאברהם ויצחק וכו' - מכיוון שמשיח צדקנו יגלה פנימיות התורה, ש"יש בה עליות רבות לאין קץ ותכלית".

... ועל פי זה - עניין ההליכה מחיל אל חיל דלעתיד לבוא, כולל הגילוי דפנימיות התורה על ידי משיח צדקנו באופן של "עליות רבות לאין קץ ותכלית" - הרי זה על דרך העניין ד"בהר", מכיוון ש"הר" עניינו צמיחה וגידול, כנ"ל.

וביחד עם זה - הרי מבואר בכמה מקומות שהלימוד דלעתיד לבוא יהיה באופן של ראייה, ובעניין הראייה שווים כולם, ואם כן, הרי זה בדוגמת העניין ד"בחוקותי", המורה על העדר השינוי.

(משיחת שבת יקודש פרשת בהר בחוקותי, מברכים החודש סיון ה'תשמ"ג. התועודות תשמ"ג כרך ג עמודים 1455-1456)

אפשר לפעול זאת על ידי 'אנחה פנימית'

סיום הספר וההכרזה "חזק חזק ונתחזק" - יוסיף חיזוק לכל אחד ואחד להתחיל באופן חדש לגמרי - באופן ד"בחוקותי תלכו" - שיעורים חדשים בתורה (נוסף לחיזוק השיעורים הקיימים והקבועים עד עתה), כולל - שיעורים ברבים, בנגלה בתורה ובפנימיות התורה, כולל - חיזוק בקיום מנהג ישראל ללמוד פרקי אבות בשבתות אלו...

ועוד ועיקר - שכבר ישלימו את הפעולות האחרונות, השיריים דמעשינו ועבודתנו בצחצוח הכפתורים, לאחרי הריבוי הכי גדול שהיה עד עתה, וכנ"ל הפסקי דיין שכבר כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה, "תלוי" גם מלשון שישנו כבר מן המוכן ו"תלוי" כבר באוויר שטח זה, וצריך רק להורידו בפועל - שזה יכול כל אחד ואחד לעשות ברגע קטן ובאיזה מקום ומעמד ומצב שיהיה - גם בשעת ההתועדות עתה - על ידי זה שיתבונן לרגע באופן שזה יעורר אצלו אנחה פנימית, שעל זה ישנו הפסקי דיין ועדות כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (וכמה גדולי ישראל, הרגצ'ובי וכו') - שאנחה יהודית היא תשובה שלימה, והבטיחה תורה: א) ישראל עושין תשובה - ב) ומיד הן נגאלין.

וזה מביא התשובה - וכנ"ל אין הדבר תלוי אלא בתשובה - של הקב"ה כביכול, שגלו לאדום שכינה עימם, כפסקי דיין הרשב"י - ושב ה' אלוקיך את שבותך, ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל, והולכים כולם יחד לארץ הקודש, בירושלים עיר הקודש, בבית המקדש השלישי, תיכף ומיד ממש.

(מהתועדות שבת יקודש פרשת בחוקותי, כ"ב באייר ה'תשמ"ט. התועודות תשמ"ט, כרך ג, עמ' 192)

והסביר כי גם לדעות ששמחת יום טוב בזמן הזה מדאורייתא - אין זה כמו שמחת יום טוב על ידי הקרבת קרבנות בזמן שבית המקדש היה קיים. בין השאר התבטא (שיחות קודש תשל"א כרך ב' עמ' 224) שבדומה לעניין הקרבנות, שלמרות שנתבטלו בגשמיות - נשאר להם זכר ברוחניות על ידי "תפילות במקום קרבנות תקנום". כך יש עוד עניינים שהם זכר אף בעניינים גשמיים, כמו המנהג לאכול מאכלי חלב בחג השבועות על שם הפסוק "דבש וחלב תחת לשונך". ולמרות שהפסוק מוסב על התורה, וכן על פנימיות התורה, וכאן נוהגים בחלב כפשוטו, עם זאת כך הוא מנהג ישראל אשר - לדברי הרמב"ם - יש לו תוקף מן התורה!

הכללת המתקרבים עם החרדים

מנהג ישראל זה שימש לרבי כדוגמה, כאשר שוחח עם כ"ק האדמו"ר מבעלזא שליט"א, בעת שביקר אצלו בשנת תשמ"א, אודות נושא הכללת ילדי המתקרבים לחיי תורה ומצוות במוסדות חרדיים רגילים ("בבתי הספר ובמוסדות שלכם"). האדמו"ר מבעלזא שאל: "בכל זאת, הרי אי אפשר לערב ילדים מבתים חרדיים רגילים עם אלו שצריכים לקרב!"

הרבי הגיב: "אינני מדבר על ערבוב", ונקט בדוגמה הבאה: מנהג ישראל לאכול מאכלי חלב בחג השבועות, ובד בבד, מצד מצוות שמחת יום טוב, מצווה לאכול בשר בכל יום טוב ('כיון שנאמר בו שמחה') - האם כדי לקיים שני עניינים אלו בהכרח לעבור על איסור 'לא תבשל גדי חלב אמו'?!...

[המהדיר ציין בהערה לדברי אדמו"ר הזקן: "לפיכך צריכין להזהר שלא יבוא לידי איסור בשר וחלב ויעשו ככתוב בירורה דעה סימנים פ"ח ופ"ט" - לפי רשימת השיחה שנדפסה מחדש (בתוספת קטעים חדשים וכן מראי מקומות - הופיעה בשנת תשמ"ט) סעיף כח והערה 158].

בלקוטי שיחות כרך ח"י עמ' 363 ואילך, שם נוספו פרטים אחדים. (וראה בכל הנ"ל 'תשורה' פלדמן טו"ב סיון תשע"א עמ' 8).

אכילה ושתייה ו...ראיית המרכבה

על פעולת מתן תורה גם בגוף (בהיותו גוף קדוש) - מביא הרבי דוגמה (בעת ה'יחידות' ט' בסיון תנש"א - התועודות תנש"א כרך ג' עמ' 297):

ונשמה בגוף דווקא, ולא עוד אלא ש"ויחזו את האלקים (ראיית מעשה מרכבה, וביחד עם זה) ויאכלו וישתו", וכמודגש במנהג אכילת מאכלי חלב בחג השבועות על-שם התורה שנמשלה לחלב, כמו שכתוב "דבש וחלב תחת לשונך", דאף שקאי על "מעשה מרכבה", מקשרים זה עם מאכלי חלב כפשוטם, ועד ש"הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכה", "שישמח בו במאכל ומשתה", ו"רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תילתא", "היה מצוה לאנשי ביתו להכין לו סעודה", סעודה כמאכל ומשתה גשמיים שנעשים דם ובשר שלו, "הדם הוא הנפש", שהיא "חלק אלקה ממעל (וביחד עם זה) ממש", מלשון ממשות, שחודר בגשמיות הגוף.

במקום נוסף נמסר שהרבי התבטא (שיחות קודש תנש"א כרך ג' עמ' 270):

...כמו שעתה נהגו ביום הראשון של חג זמן מתן תורתנו, שאכלו מכל מיני מאכלים, כפשוטו: במאכלי חלב ובמאכלי בשר.

[וכבר הבאנו בגיליון תתקנח (עש"ק וישלח ש.ז.) מדברי המו"צ דעומר הרב י.ש. גינזבורג: "יש אומרים שהרבי התרעם על שאכלו בסעודת הבוקר [בחג השבועות] חלבי בלבד".]

זכר בעניין גשמי

גם בשיחת יום שני של חג השבועות תשל"א האריך הרבי בביאור הטעם שהימים טובים נקראים "שלוש רגלים" (על שם העלייה לרגל),

אכילת מאכלי חלב בחג השבועות

שלל טעמים הובאו בקשר למנהג מיוחד זה, ואליהם התייחס הרבי בכמה הזדמנויות • האם אכן נאסרה להם השחיטה בשבת? מה היה דין הבשר שנשחט כהלכה קודם מתן תורה? והאם הוצרכו לטבילת הכלים כדי לאכול חלב? • התורה ופנימיות התורה במיוחד נמשלה למתיקות החלב והדבש, ומכאן חידוש והיבט חיובי לפסוק "ויחזו את האלוקים – ויאכלו וישתו" ... • רשימה ראשונה

בגלל החיסרון או המעלה?

בספר 'גאולת ישראל', שנדפס בלעמברג בשנת התרכ"ד, דן במנהג אכילת מאכלי חלב וכותב: "כי הוא באמת זכר למתן תורה... לכולי עלמא בשבת נתנה התורה... כשנתנה התורה... נצטוו על מצוות שחיטה... נטרפו להם כל המאכלים שהכינו מערב־שבת... כי נצטוו על מצוות שחיטה... ונאסר להם הכל. ולשחוט מחדש לא היה אפשר תיכף כי אסור בשבת... היו מוכרחין אז לאכול מאכלי חלב".

על טעם זה מקשה הרבי בהתוועדות חג השבועות תשי"ג (תורת מנחם כרך ה, עמ' 210), כי מכיוון שמצד חיוב שמחת יום־טוב צריכים לאכול בשר ("אין שמחה אלא בבשר"), כיצד ייתכן אפוא שייתן ה' את התורה באופן שלא יוכלו בני־ישראל לקיים את הציווי בנוגע לחיוב השמחה? מסקנת הרבי היא, כי הטעם למנהג זה בעיקר

הוא כשאר הטעמים החיוביים שנאמרו בו, ונקט לדוגמה בטעם (הכלבו) שהתורה נמשלה לחלב כמו שנאמר (שיר השירים ד, יא וראה חגיגה יג, א) "דבש וחלב תחת לשונך".

שאלה אחרת העשויה להתעורר, אם אכן נאסרה עליהם השחיטה באותה שבת? הרבי ביאר בהזדמנות (לקוטי שיחות כרך ח' עמ' 58 ובהערות 47*48) וחידש, כי לאור המבואר בחז"ל שהמצוות שניתנו בסיני ביטלו את הציוויים הקודמים, ובכלל זה מצוות השבת שניתנה במרה, היו אפוא השעות שלאחר מתן תורה ימי חול גמורים, ולא חל עליהם שום גדר של שבת, למרות מאמר חז"ל "לכולי עלמא בשבת ניתנה תורה" (שפירושו על שום שבו שבת הקב"ה), ולא היתה כל בעיה הלכתית לשחוט ולבשל בו ביום.

לפי גישה זו, ממשיך ומבאר הרבי, יובנו דברי המשנה ברורה (תצד, ג ס"ק יב) שמצטט "גדול אחד" שנימק את אכילת מאכלי החלב ברדתם מן

ההר, כי לשחוט היה צורך בטרחה ו"הכנה רבה". שכן לא היתה כאן בעיה הלכתית של איסור שבת, כנ"ל.

שינוי בהתאם לתורה שניתנה

וכך כתב הרבי בכ"ד אייר תשכ"א (אגרות קודש כרך כ' עמ' רכח):

נ"ב [נכתב בצידון]
את"ל [אם תמצא לומר] בדרך צחות.
יש לקשר ביחוד ענין מתן תורה ושו"ב [ושוחטים ובודקים], ע"פ [עליפין] אחד הטעמים דאכילת מאכלי חלב בחג השבועות, מפני שבנתנית התורה נצטוו על השחיטה, והכל מודים שבשבת ניתנה תורה ואין שוחטין בשבת, והוכרחו לאכול מאכלי חלב כמובא בספרים.

ואף דלכאורה עוד מקודם לזה נהגו בשחיטה וכדורז"ל [וכדרשת רבותינו זכרונם לברכה עה"כ [על הכתוב] וטבוח טבח והכן [חולין צא, א. ובמדרש הובא בצרור המור דדייק בה[לכה] הלי [הלכות] שחיטה], מובן בפשיטות דבני" [בני־ישראל] לפני קבלת התורה אינם בגדר בר זביחה שלאחרי מתן תורה.

ובשוליהגיליון ציין המהדיר: אחד הטעמים: ראה גם לקוטי שיחות חלק י"ח עמ' 365 [כן צריך להיות ולא כנדפס בטעות 356]. ושם נסמן.

התוספת הנ"ל באה בסימונו של מכתב הפונה אל "אגודת השוחטים תל אביב יפו ה' עליהם יחיו".

בדבריו אלו יש כעין משנה אחרונה לגבי מסקנתו בהתוועדות יום ב' דחג השבועות תשי"ג (תורת מנחם כרך ח' עמ' 211-212; 'מקדש מלך' כרך ד' עמ' שפא"ד) שבה קבע, שמכיוון שגם קודם מתן־תורה היה לבני־ישראל בשר שחוט, שחיטה כשרה, חל על בשר זה דין בשר שחוט (שיצא מרשות ג' קליפות הטמאות לרשות קליפת נוגה, שיכולים להעלותו לקדושה), וממילא גם לאחרי מתן־תורה (שאז לא מהני שחיטה של מי שאינו בר זביחה) היו יכולים לאכול בשר זה (שנשחט לפני מתן תורה) לכתחילה.

גם בלקוטי שיחות כרך ח"י שם עמ' 366 הערה 28 קובע: "אלא שאף־על־פי־כן לא יכלו לאכול משחיטתם דלפני מתן־תורה, מכיון שלא היו אז ברי זביחא".

מאוחר יותר (התוועדויות תנש"א כרך ב' עמ' 244) נזכר העניין שוב – כהמחשה לדברי הרמב"ם הידועים בחידוש שפעל מתן־תורה לגבי קיום המצוות לפני מתן־תורה (פירוש המשניות לרמב"ם חולין סוף פרק ז'), שהקיום הוא בגדר מצוה ועושה – ועל כך מציין הרבי למנהג אכילת מאכלי חלב בחג השבועות, זמן מתן תורתנו, שאחד הטעמים לזה הוא מפני שבמתן־תורה בפעם הראשונה אכלו מאכלי חלב בלבד, ולא היו יכולים לאכול בשר. דאף שגם לפני מתן־תורה היתה פעולת השחיטה, כמו שנאמר ביוסף הצדיק "ויאמר לאשר על ביתו.. טבח טבח והכן" (מקץ מג, טז), הרי מכיוון שברגע מתן־תורה התחדשה מציאות השחיטה על־פי תורה, לא הועילה השחיטה שלפני רגע מתן־תורה לחיוב השחיטה שלאחריה.

הכלים היו כשרים בכל אופן

בש"פ נשא תשל"ו דיבר הרבי בעניין טבילת כלים, בבואו לבאר את טעם מנהג אכילת מאכלי חלב בחג־השבועות, כנ"ל.

דלכאורה הרי לא יכלו בני־ישראל לאכול גם מאכלי חלב, שכן הכלים לא היו כשרים! ואף אם נאמר ששמרו על איסור בשר וחלב והיו להם כלים מיוחדים לחלב, הרי עדיין נדרש היה להטביל את הכלים, לפי שנכנסו לקדושת ישראל!

מסקנת הרבי שם, שהסיבה לטבילת הכלים היא שהכלי יהיה מוכשר. ומכיוון שנהרו בבשר וחלב, לא הוצרכו לכך. כלומר, לא זו בלבד שבכלי החלב שלהם לא היתה בהם בפועל שום בליעת איסור, אלא שגם לא היה שייך בהם איסור, וממילא גם לא עניין "להכשירן מן האיסור", ולכן לא היו כלי החלב טעונים טבילה.

דברי הרבי הוכנו לדפוס, הוגהו עלידו ונדפסו ב'לקוטי שיחות' לפרשת מטות תשל"ו ומשמ